

Rozvíjení klíčových kompetencí v učebnicích českého jazyka pro 3. ročník (Český jazyk 3, Pracovní sešit 1. a 2. díl)

Název a vymezení kompetence v RVP	Naplnění v učebnicích ČJ pro 3. ročník
Kompetence k učení – umožnit žákům osvojit si strategie učení a motivovat je pro celoživotní učení.	Žák se v učebnici setkává s různými typy souvislých textů i s různými metodami jak při zprostředkování nového učiva (převažuje indukce), tak při jeho upevňování a procvičování (různé typy úloh). Cílem je, aby se žák postupně naučil samostatně volit vhodné způsoby učení. Témata blízká životu žáků vedou k přirozené potřebě učit se a rozšiřovat si své kompetence. Možnost sebehodnocení můžeme využít jako vhodnou motivaci (viz Příručka pro učitele). Odkazy na lištu a ikony zajišťují jistou samostatnost, dovednost vyhledávat informace, prohlubovat si své vědomosti a dovednosti potřebné k efektivnímu učení.
Kompetence k řešení problémů – podněcovat žáky k tvořivému myšlení, logickému uvažování a k řešení problémů.	Žáci se setkávají s rozmanitými úlohami, často problémovými, přiměřenými jejich věku, které jim umožňují hledat různé cesty k řešení problémových situací a směřují je k porozumění podstatě učiva. Nabízí jim tak možnost neustálé zpětné vazby a získávání dalších informací, potřebných k dalšímu osobnostnímu rozvoji. Často je úspěšnost řešení postavena na vyhledání potřebné informace a správné orientaci v učebnici. Při řešení neznámých úloh se žák adaptuje na změny a v případě úloh skládajících se z několika částí (podúloh) se žák učí správnému naplánování – promyšlení – rozfázování řešení.
Kompetence komunikativní – vést žáky k všestranné, účinné a otevřené komunikaci.	Učebnice cíleně rozvíjí všechny komunikační dovednosti, tj. produktivní i receptivní, s přihlédnutím k věku a individuálním možnostem žáků. Důraz je kladen na vlastní produkci textů žáky (mluvených i psaných, především prostě sdělovacích), přičemž je pozornost věnována především kompozici a stylizaci. Dostatečný prostor je rovněž věnován prezentaci názorů, postojů, pocitů, myšlenek, mínění, úsudků i naslouchání a porozumění druhým.
Kompetence sociální a personální – učit žáky pečovat o své zdraví, chránit ho a být za ně zodpovědný, projevoval pozitivní city; rozvíjet vnímavost k lidem, prostředí i k přírodě a schopnost spolupracovat a respektovat úspěchy vlastní i druhých.	Východí texty nabízejí žákům možnost zamyslet se nad hodnotami spojenými se zdravím a s bezpečím, s životem a se životním stylem. Prostřednictvím rozmanitých úloh, ilustrací, doporučených metod a forem práce rozvíjíme hodnoty spojené s důstojnými a kultivovanými vztahy mezi lidmi, spoluvytváříme pozitivní klima kolektivu a umožňujeme žákovi zažít úspěch a zvyšovat si sebedůvěru.
Kompetence občanské – připravovat žáky, aby se projevovali jako svébytné, svobodné a zodpovědné osobnosti, uplatňovali svá práva a plnili své povinnosti; vést je k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem, jejich kulturám a duchovním hodnotám, učit se žít společně s ostatními lidmi.	Osvojování občanské kompetence podporují texty věnující pozornost postavení člověka ve společnosti a užívání různých organizačních forem práce při výuce, zejména skupinové práce. Hlavní důraz je kladen na respektování našich tradic a kulturního i historického dědictví, na pozitivní postoj ke kultuře, ke sportovním aktivitám, k tvořivosti. Opomenuta nezůstala ani genderová problematika.
Kompetence pracovní – pomáhat žákům poznávat a rozvíjet vlastní schopnosti v souladu s reálnými možnostmi a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o vlastní životní a profesní orientaci.	Učebnice vede žáky k přiměřené pracovní samostatnosti tak, aby byli schopni si svou práci rozvrhnout a dovést ji k cíli. Mnohé texty jsou popisy pracovního postupu: žákům mohou posloužit jako vodítko, jak bezpečně a účinně používat materiály, nástroje a vybavení a jak správně dodržovat vymezená pravidla při práci.

Přehled očekávaných výstupů v učebnicích českého jazyka pro 3. ročník ZŠ

Pokračování 1. období

Výstupy stanovené RVP

KOMUNIKAČNÍ A SLOHOVÁ VÝCHOVA

Žák:

- plynule čte s porozuměním texty přiměřeného rozsahu a náročnosti;
- porozumí písemným nebo mluveným pokynům přiměřené složitosti;
- respektuje základní komunikační pravidla v rozhovoru;
- pečlivě vyslovuje, opravuje svou nesprávnou nebo nedbalou výslovnost;
- v krátkých mluvených projevech správně dýchá a volí vhodné tempo řeči;
- volí vhodné verbální i nonverbální prostředky; řeči v běžných školních i mimoškolních situacích;
- na základě vlastních zážitků tvoří krátký mluvený projev;
- zvládá základní hygienické návyky spojené se psaním;
- píše správné tvary písmen a číslic, správně spojuje písmena i slabiky; kontroluje vlastní písemný projev;
- píše věcně i formálně správně jednoduchá sdělení;
- seřadí ilustrace podle dějové posloupnosti a vypráví podle nich jednoduchý příběh.

JAZYKOVÁ VÝCHOVA

Žák:

- rozlišuje zvukovou a grafickou podobu slova, člení slova na hlásky, odlišuje dlouhé a krátké samohlásky;
- porovnává významy slov, zvláště slova opačného významu a slova významem souřadná, nadřazená a podřazená, vyhledá v textu slova příbuzná;
- porovnává a třídí slova podle zobecněného významu – děj, věc, okolnost, vlastnost;
- rozlišuje slovní druhy v základním tvaru;
- užívá v mluveném projevu správné gramatické tvary podstatných jmen, přídavných jmen a sloves;
- spojuje věty do jednodušších souvětí vhodnými spojkami a jinými spojovacími výrazy;
- rozlišuje v textu druhy vět podle postoje mluvčího a k jejich vytvoření volí vhodné jazykové i zvukové prostředky;
- odůvodňuje a píše správně: i/y po tvrdých a měkkých souhláskách i po obojetných souhláskách ve vyjmenovaných slovech; dě, tě, ně, ú/ů, bě, pě, vě, mě – mimo morfologický šev; velká písmena na začátku věty a v typických případech vlastních jmen osob, zvířat a místních pojmenování.

Výstupy stanovené autory učebnic

3. ročník (pokračují aktivity z 2. ročníku, přistupují nové):
O čem se dorozumíváme a co o tom říkáme.

1. Složka komunikačně-slohová

Jak si lépe porozumět? Za slovy, obrázky a gesty nacházíme významy.

Žák:

- si začíná uvědomovat, že rozumět textu není samozřejmost;
- využívá dovednosti pozorného naslouchání i čtení při školní i mimoškolní komunikaci;
- při porozumění textu využívá vědomosti o jeho kompozici (odstavce, osnova);
- při tvorbě vlastních souvislých textů (především vypravování a popisu předmětu i jednoduché činnosti) zvažuje situaci a adresáta projevu;
- si všímá pozorně toho, co znamenají slova, věty, texty, obrazová a jiná sdělení;
- pracuje pozorně s pokyny (psanými i mluvenými), které jsou mu určeny;
- při tvorbě osnovy dokáže vyhledat v textu podstatné;
- zná základní náležitosti dopisu a e-mailu;
- s pomocí dokáže vyplnit přihlášku na aktivity určené jeho věku;
- poznává další žánry krásné literatury, prohlubuje svůj zážitek z ní základním vhladem do její výstavby;
- při porozumění uměleckým textům dokáže využívat svých vědomostí z oblasti kompozice textu.

2. Složka jazyková

Slova, věty, gesta atd. mají různé významy, učíme se je poznávat.

Žák:

- se učí pozorně sledovat různé významy slov, vět a dalších jazykových/výrazových prostředků;
- pro chápání významů využívá vědomostí o jazykovém systému i dovednosti zacházet s jeho jednotkami: porovnává a třídí slova podle jejich zobecněného významu, zachází s významovými vztahy ve slovní zásobě, začíná rozlišovat některé gramatické kategorie jmen a sloves, využívá různých typů větných celků;
- upevňuje si dovednost využívat dříve osvojená pravopisná pravidla a přidává užívání pravidel dalších, především pravopis i/y po obojetných souhláskách uvnitř slova;
- určuje jejich významy v diskusi i s pomocí slovníků a jiných pramenů;
- upevňuje si dovednost práce se seznamy řazenými podle abecedy, využívá pro svou potřebu rejstřík v učebnici, *Slovník spisovné češtiny* a *Pravidla českého pravopisu*, popř. další zdroje;
- si osvojuje základní pojmové nástroje pro uvažování a diskuse o jazyku, zvláště o jeho sémantice;
- využívá především budující se dovednosti rozlišit kořen, předponovou a příponovou část slova a získává povědomí o skladebních dvojicích.